

Plaça Gran de Calaf

Calaf

Ubicació

Comarca: Anoia
Lloc/Adreça: Plaça Gran de Calaf
Emplaçament: Al centre històric de Calaf
Alçada: 687

Coordenades:

Latitud: 41.734
Longitud: 1.51098
UTM Est (X): 376169
UTM Nord (Y): 4621314

Classificació

Número de fitxa: 08031-99
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani
Segle: XIII-XXI
Estat de conservació: Bo
Protecció: Legal
Tipus de protecció > Europea
> Atributs Inspire:

- BCIN
- National Monument Record
- Civil

Observacions protecció: BCIN, Conjunt Històric. R-I-53-0000568
Data aprovació: dt., 21/10/2003 - 12:00
Número inventari IPA: 356
Generalitat:
Accés: Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat: Pública
Titular: Ajuntament de Calaf
Fitxes associades:

[Cal Felip](#)

Autor de la fitxa: Jordi Seró i Ferrer. IN SITU Patrimoni i Turisme

Data de registre de la fitxa: dj., 19/11/2015 - 01:00

Descripció

És un dels indrets més populars de Calaf, i els més rellevants des del punt de vista arquitectònic, històric i simbòlic. Va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional l'any 2003 per l'interès del seu conjunt històric. Es tracta d'una esplanada enllosada envoltada d'edificis de dos pisos i amb la planta baixa porxada. El traçat de la plaça és irregular i amb un cert desnivell, salvat per uns quants graons. En ella conflueixen els carrers: Sant Jaume, carrer del Born, que comunica amb la plaça de Les Eres, carrer del Carme, que neix sota els porxos de la casa nº 17 i el carrer Xuriguera que ens porta fins al portal del mateix nom. Sota la casa Nadal s'ha obert un carreró peatonal, al costat del passadís ja existent, que passa per sota el campanar de l'església parroquial de Sant Jaume. Les porxades no tenen un ritme determinat sinó que cada una respon a un esquema molt lligat a la façana de l'edifici que té al damunt. Sota aquestes porxades es creen uns recorreguts peatonals. Els porxos estan formats per arcs de mig punt rebaixats que recolzen damunt de pilars quadrats. Els porxos es caracteritzen per embigats de fusta. Per donar pas al carrer del Carme, el pòrtic de la casa nº17 es va obrir només amb una gran arcada d'arc rebaixat. Els edificis que formen la plaça són d'una cronologia molt ampla, que va del segle XIV fins al segle XIX. Alguns destaquen per la seva qualitat de materials i la seva ornamentació, perquè eren les cases nobles de la vila. Entre els edificis, cal destacar la casa Nadal, edificada l'any 1749 al costat de l'església parroquial de Sant Jaume. La casa Nadal és una construcció barroca carreuada amb detalls escultòrics al balcó central. Actualment forma part de les dependències de l'Ajuntament. Annexionat a la casa Nadal hi ha l'actual Ajuntament, construït entre el 1.981 i 1985, per Andreu Bosch, Josep Mª Botey i Lluís Cuspinera, que s'ha integrat dins el conjunt de la plaça, s'ha mantingut l'alçada dels edificis annexos, així com els portals i els balcons. Altre edifici destacable és cal Cortadellas o cal Satorres, en el nº 2 del carrer Sant Jaume. Es tracta d'un edifici neoclàssic construït a començament del segle XV, però amb una reforma substancial a les darreries del segle XVIII. Cal destacar l'escala inferior situada entorn d'un pati de planta quadrada. Cal Mensa o Cal Martorell és un edifici de planta baixa porxada i dos pisos amb tres balcons cadascú. Entremig dels dos pisos hi ha gravat un rellotge de sol. Sobre de les dovelles centrals de les arcades de mig punt de la porxada hi ha dues mènsules decoratives. Sota el ràfec hi ha una tarja amb una data il·legible. La delimitació de conjunt històric inclou les parcel·les de l'església de Sant Jaume, del seu campanar i de l'Ajuntament, les corresponents als números 5 a 21, tots dos inclosos, de la plaça Gran i número 2 del carrer de Sant Pere, els espais públics dels quatre carrers que hi conflueixen (Sant Jaume, del Carme, Xuriguera o del Born) i que queden inclosos dintre de l'àmbit de la plaça segons el plànol de delimitació,

i els dos passos peatonals (sota el campanar de l'església i al costat de l'Ajuntament) que connecten la plaça amb el carrer de Sant Pere.

Observacions:

Cont. Història: L'última modificació va tenir lloc als anys vuitanta, quan es va eliminar la font i les baranes de ferro i es van substituir els blocs de pedra dels porxos per altres de prefabricats. La plaça ha estat i continua sent un espai on l'oficialitat i la tradició hi tenen un paper important, però també ha estat testimoni de fets difícils i a vegades traumàtics, com per exemple els successos de l'any 1936, amb la crema i destrucció del retaule i altres objectes artístics de l'església de Sant Jaume. Per acabar direm que aquesta Plaça va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional l'any 2003.

Història

Aquesta plaça ha viscut de ben a prop els canvis i transformacions de Calaf al llarg de la història. Actualment no hi ha gaire moviment, tot i que continua acollint alguns actes culturals i religiosos, però no és un lloc tan bulliciós com era temps enrere. El fet que la Plaça hagi estat centre de vida social i comercial en altres èpoques, queda palesen els diferents noms que ha anat rebent al llarg de la història. Fa gairebé cinc segles era coneguda com la Plaça del Mercat, testimoni de la seva activitat comercial: a partir de 1216 s'hi va començar a celebrar el nostre mercat, conegut arreu per la llegenda popularitzada per Apel·les Mestres i inspiradora de la famosa dita: «Això sembla el mercat de Calaf». Un altre dels noms és el de Plaça Major, com apareix en una documentació anterior al segle XVIII. Des de finals del segle XIX i fins a principis del XX va rebre el nom de Plaça de la Constitució. Després de la guerra de 1936-1939 fou anomenada Plaça Nacional. Actualment rep el nom de Plaça Gran, el qual ja s'havia utilitzat en els anys 30. Aquesta Plaça sempre ha estat vinculada al mercat; aquesta vinculació es remunta als seus orígens, i es va continuar mantenint fins a la segona meitat del segle XX, quan el centre econòmic es va desplaçar cap a la Plaça dels Arbres i al Raval de Sant Jaume. Actualment el mercat té lloc el dissabte, però el dia de la setmana en què se celebrava ha anat variant. A finals de 1932 es cregué convenient que el mercat fos el dijous i el dissabte, perquè tots els establiments de venda d'aviram i ous de Barcelona, Terrassa i Sabadell tancaven els diumenges. L'ampliació del mercat es dugué a terme, però no va tenir èxit. El punt més polèmic fou el de l'hora d'inici. L'Ajuntament, davant les queixes que el mercat començava quan encara era fosc, va acordar que no s'havia d'iniciar «fins a la punta de sol i previ toc de campana». En aquesta plaça hi ha hagut cases i establiments que han marcat tota una època. Cal Pala feia cantonada amb el carrer del Born i la Plaça, tenien botiga i venien de tot. La casa Nadal, amb façana del segle XVIII, també coneguda com a Cal Felip, té una decoració i uns acabats força especials. Cal Nadal, cal Burges i cal Pala formen l'actual Ajuntament. De temps més propers recordem cal Mestres (abans cal Mensa), que tenien com a veí el venerable Mn. Pius Fom. Cal Garriga, on havia viscut el mestre Echaurren. Cal Sala, la barberia. La botiga del Ton Illa, el qual havia estat a la Gran Bretanya, ensenyava anglès i feia de fotògraf. La Tenda Nova, que encara conserva la seva activitat i ven peix i bacallà., Hi havia hagut de tot: carnisseries, fruiteries, impremtes ... L'actual església de Sant Jaume es va construir en el segle XVII, al lloc on abans hi havia l'església de Sant Miquel. No era l'església parroquial, perquè ho era la de Sant Pere del Castell, que es va ensorrar a finals del segle XVIII. No se sap quin espai ocupava l'església de Sant Miquel, però se suposa que ocupava una part de l'actual (on ara hi ha la capella dels Dolors). La gent gran de la vila explica que quan eren petits hi anaven a recollir els confits o

caramels d'un bateig o d'un casament, i que els costava trobar-los enmig de la terra i per entre les lloses. Aquests records concorden amb la descripció que l'any 1904 en fa Ignasi Llorens: «se hallan pesivamente empedradas y con desnivel exagrado». L'any 1925, en una sessió municipal, es va decidir arreglar la plaça, es va decidir «adoquinar el Arroyo central de la Plaza Mayor»; cal que tinguem present que al mig de la Plaça hi havia una petita bassa, a causa de la gran quantitat d'aigua subterrània i de poca qualitat que hi havia a la vila. Cap als anys trenta es va realitzar una millora important en la xarxa de fonts públiques de la vila, entre elles la de la plaça, que va ser renovada i s'hi va instal·lar una bomba.

Bibliografia

RIU I SAIZ, A. (2015). "Noms dels carrers i places de Calaf". A: L'Alta Segarra en la història : Recull d'articles amb motiu del mil·lenari de Calaf (2015). Calaf: Associació del Mil·lenari de Calaf.

